

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор” по: област на висше образование 3.0. „Социални, стопански и правни науки”, професионално направление 3.8. „Икономика”, научна специалност „Организация и управление (селско стопанство и подотрасли)”

Автор на дисертационния труд: Мария Милош Лукич

докторант към катедра „Мениджмънт и маркетинг” при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: Управление на риска в животновъдството на Сърбия

Рецензент: доц. д-р Георги Бисеров Николов - Университет за национално и световно стопанство, гр. София, 3.0 „Социални, стопански и правни науки”, 3.7 „Администрация и управление”, определен за член на научното жури със заповед № РД-16-266/05.03.2020 г. от Ректора на Аграрен университет, гр. Пловдив

1. Актуалност на проблема

Представеният в дисертационното изследване научен проблем има актуално значение както по отношение на изследвания обект – животновъдните стопанства, регистрирани на територията на Република Сърбия, така и по отношение на изследвания предмет: застрахователната услуга на животновъдния бизнес. Аргументите за подобно заключение могат да се открият в потребността от по-задълбочено изучаване на факторите, генериращи риск за животновъдния бизнес и респективно, търсене на възможности за по-ефективното управление на риска за дейността на животновъдните стопанства. Авторът убедително показва своите мотиви за избор на дисертационна тема, като се позовава на установени дефицити в развитието на пазара на застрахователни услуги в животновъдния сектор на Република Сърбия.

2. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване

Целта на представения за становище дисертационен труд е да се подложат на критичен анализ факторите, отговорни за недостатъчното търсене на застрахователната услуга в сектор „Животновъдство“ и на тази основа да се изведат насоки за нейното подобряване.

Постигането на целта на научното изследване е осъществено чрез изпълнението на коректно и ясно формулирани четири изследователски задачи:

- Дефиниране на същността на застрахователната услуга в животновъдния сектор;
- Разработване на методика за анализ и оценка влиянието на факторите, определящи търсенето на застрахователни услуги в сектора;

- Анализиране на факторите, определящи търсенето на застрахователни услуги в сектора;
- Оценяване удовлетвореността на клиентите, с да се предложат насоки за подобряване на застрахователната услуга в сектора.

В дисертацията се защитава концептуалната теза, че ако успеят да диверсифицират своите услуги, застрахователните компании в Сърбия могат да стимулират земеделските стопани да застраховат своя животновъден бизнес. Интересен е и подходът на автора да структуира няколко изследователски хипотези, които да се подложат на тестване в научното изследване, с цел да се потвърдят или отхвърлят. В изпълнение на тези намерения, докторантът уместно възприема дедуктивният подход като основен при анализа и оценката на факторите, определящи търсенето на застрахователна услуга в сектора. Считам, че подходящо са използвани и избраните методи на изследване, сред които се отклояват извършване на системен, сравнителен и графичен анализ; прилагане на статистически методи; използване на специализирани програмни пакети и др.

3. Онагледеност и представяне на получените резултати

Дисертационният труд е структуриран във въведение, три глави и заключение, разположени на 174 страници, използвана литература и приложения. Изследването е визуализирано с 19 фигури и 32 таблици. Използваните фигури, схеми и таблици представляват в детайли събраната информация от извършеното научно изследване. Систематизирана и обработена е значителна по обем статистическа информация за състоянието на застрахователния пазар в животновъденния сектор. Трудът показва, че докторант Мария Лукич е натрупала задълбочени теоретични знания, владее във висока степен използвания методически инструментариум и умеет да провежда самостоятелни научни изследвания.

4. Обсъждане на резултатите и използвана литература

В представената за становище дисертация е извършен обширен литературен обзор на проблема, свързан със застрахователната услуга на животновъденния бизнес. Библиографската справка е богата и включва над 70 научни публикации, както и нормативни документи, електронни ресурси, аналитични доклади и др.

Дефинирани са отличителните характеристики на застрахователния пазар, като „икономическо поле, на което основни движещи сили са търсенето и предлагането на застрахователна защита“. Авторът задълбочено е изследвал факторите, формиращи цената на застрахователната услуга. Обоснована е убедително ролята на конкуренцията за формирането на долната граница на цената, по която се предлага застрахователната услуга, като са анализирани и отношенията на застрахователите с други пазарни субекти. Застрахователният пазар се аргументира като един от малкото пазари, функциониращи върху основата на конкуренцията на качеството.

В аналитичната част на дисертацията обстойно е проучен застрахователният продукт, като особен вид услуга, която значително се отличава от традиционните стоки и услуги на пазара. Застрахователната услуга се оценява като уникален продукт с определено предназначение, цена и качество, чието най-важно отличително качество е неговата вероятност на проявление.

Докторантът е успял да идентифицира и да профилира риска, извеждайки го

като основен фактор, влияещ върху търсенето и предлагането на застрахователния продукт. Задълбочил е анализа, поставяйки застрахователният интерес в основата на реализирането на застрахователната услуга.

Използвайки системния подход, г-жа Мария Лукич заключава, че осъзнатият застрахователен интерес е налице, когато евентуалните потребители имат реална нагласа за застраховане и действителна мотивация за потребяване на застрахователна защита. Логично е и обобщението на автора, че застрахователният интерес стои в основата на потребителското търсене при доброволното застраховане, поради което той е важна предпоставка за потреблението на застрахователната услуга.

Безспорно висока оценка заслужава проведеното от докторанта емпирично изследване на формулирания научен въпрос, което го представя като способен да извършва самостоятелни проучвания изследовател. На основата на проблемно ориентирания анализ и резултатите от анкетното проучване, се аргументира доказването на поставените в началото на труда авторска теза и подкрепящи хипотези.

В заключителната част на дисертацията обосновано се синтезират предложения и препоръки за подобряване на ситуацията на застрахователния пазар за животновъдния сектор на Република Сърбия.

5. Приноси на дисертационния труд

В представения дисертационен труд могат да се изведат следните приносни моменти с научен и научно-приложен характер:

- На основата на критичен анализ на множество литературни източници и преглед на различните виждания е дефинирана същността на застрахователния процес в селското стопанство, с акцент към животновъдния сектор;
- Разработена е методика за анализ и оценка на влиянието на факторите, определящи търсенето на застрахователни услуги в животновъдния сектор;
- Обстойно са проучени и анализирани факторите, определящи търсенето на застрахователни услуги в сектора;
- Предложен е модел за подобряване на застрахователната услуга в животновъдния сектор. Предложеният модел се основава на публично-частно партньорство и предполага частично задължително земеделско застраховане, което би подкрепило бъдещото развитие и усъвършенстване като цяло на селскостопанска застраховка.

6. Критични бележки и въпроси

Нямам критични бележки към работата на докторанта и неговата дисертация. Препоръката ми е в бъдеще да надгради своите научни търсения по из branата актуална тема и да публикува резултатите под формата на монографичен труд.

7. Публикувани статии и цитирания

Докторант Мария Лукич депозира 6 (шест) научни публикации, две от които самостоятелни, а в останалите участва като съавтор:

1. Piljan, T., Lukić, M., (2019), Novi kanali pružanja usluga osiguranja, Treća

Nacionalna naučno - stručna konferencija sa međunarodnim učešćem „Trendovi u Poslovanju 2019”, Kruševac.

2. **Piljan, T., Lukić, M., Piljan I.**, (2019). Neophodnost uvođenja reformi PIO, ISJ INTERNATIONAL REVIEW, ISSN 2217-9739, br. 1-2, str. 82-98, Beograd.
3. **Lukić, M., Gajić, T.**, (2019). Elektronsko bankarstvo, Vojno delo, ISSN 0042-8426; broj. 4, str. 329-324. Beograd.
4. **Lukić, M.**, (2019), Uloga budžeta u finansiranju lokalne samouprave, Vojno delo, ISSN 0042-8426; broj. 3, str. 265-277. Beograd.
5. **Lukić, M., Piljan, T.**, (2019). Electronic business and insurance, VIII Međunarodna konferencija „Zapošljavanje, obrazovanje i preduzetništvo“, ISBN 978-1-993029-3-1, book 1, str. 149-157. Beograd.
6. **Lukić, M.**, (2019), “Compulsory pensions insurance and private pensions insurance in Serbia”, VIII Međunarodna konferencija „Zapošljavanje, obrazovanje i preduzetništvo“, ISBN 978-1-993029-3-1, book 1, str. 130-141. Beograd.

Представените материјали кореспондираат пряко с темата на дисертационното изследване и допринасят в достатъчна степен за по-широкото публично разпространение на идеите, постановките и резултатите от изследванията. Авторефератът отразява коректно съдържанието и основните положения на дисертационния труд, като представя коректно в синтезиран вид резултатите от изследването. В съответствие с изискванията са посочени справката за приносите и списъка на публикациите по темата на дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволете ми да предложа на Уважаемото Научно жури да гласува положително и да присъди на т-жа Мария Милош Лукич образователната и научна степен **“доктор”** по научната специалност „Организация и управление (селско стопанство и подотрасли)“.

Дата: 17.07.2020
гр. София

РЕЦЕНЗЕНТ:
(док. д-р Георги Николов)